

падтрымкі. Кошчыцу была даручана роля дыпламата, якую ён бліскуча праваліў, выклікаўшы абурэнне таварышаў [7, с. 12-93].

Падводзячы рысу, трэба прызнаць, што беларускія эмігранты, нягледзячы на той чынны ўдзел, які яны прынялі ў рэвалюцыйных рухах Заходняй Еўропы, усё ж не складалі адзінага цэлага. Так адбылося па многіх прычынах: па-першае, нешматлікасць, у параўнанні, напрыклад, з былымі польскімі паўстанцамі (не будзем забываць, што Беларусь пацярпела ад паўстання значна болей за Польшчу [5, с. 62] – адпаведна, працэнт сасланных тут быў вышэйшы, чым тых, каму ўдалося пазбегнуць высылкі) прымушала іх гуртавацца з тымі, хто быў блізка ім ідэйна. Сапраўды, ідэйная блізкасць для эмігрантаў, напрыклад, “чырвоных”, значыла болей, чым этнічныя павязі. Па-другое, не меней важным уяўляецца фактар нявызначанасці, нявырашанасці беларускага нацыянальнага пытання яшчэ падчас паўстання. Фарміраванне беларускай нацыі адбывалася без адарваных ад роднай глебы паўстанцаў, з якіх мала хто вярнуўся на радзіму. Беларускія эмігранты з часоў паўстання 1863-1864 гг. не аказалі значнага ўплыву на гэты працэс, што, тым не менш, не закрэслівае ўсёй той працы і высылкаў, якія былі ёй ускладзены на ахвярнік рэвалюцыйнай барацьбы Заходняй Еўропы.

Літаратура

1. Ігнатовіч Ф. Уладзіслаў Барзабагаты. Мн., 1993.
2. Кісялёў Г. На пераломе дзвюх эпох: паўстанне 1863 г. на Міншчыне. Мн., 1990.
3. Bobinska C. Marks i Engels a sprawy polskie. Warszawa, 1954.
4. Borejsza J. W. Emigracja polska po powstaniu styczniowym. Warszawa, 1966.
5. Fajnhauz D. 1863: Litwa i Białoruś. Warszawa, 1996.
6. Mienicki R. Ziemia nowogrodzka w dobie porozbiorowej (1793–1915). Wilno, 1930.
7. Rawita-Gawronski Fr. Konfederacja narodu polskiego w roku 1876. Poznan, 1919.

АСВЯТЛЕННЕ НОВАГА ЗМЕСТУ АДУКАЦЫІ Ў САВЕЦКАЙ ШКОЛЕ Ў 20-Я ГАДЫ ХХ СТ.

НА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСА «НА ПУТЯХ К НОВОЙ ШКОЛЕ»

І. Забаўская

г. Мінск, БДПУ

У пачатку 20-х гг. ХХ ст. нават актыўныя будаўнікі новай школы не ведалі з дакладнасцю, якой яна павінна быць. Партыйны сход у Маскве, які праходзіў 31 снежня 1920 г. – 4 студзеня 1921 г., прыняў рашэнне стварыць у складзе Дзяржаўнага Вучонага Савета Наркамдукацыі РСФСР навукова-педагагічную секцыю, як цэнтр тэарэтычнай і практычнай распрацоўкі пытанняў школьнай педэгагікі. У 1922 г. узнік тэарэтычны орган навукова-педагагічнай секцыі – часопіс “На путях к новой школе”. На яго старонках змяшчаліся матэрыялы, якія

знаёмлі чытачоў з працай секцыі, а таксама з задачамі, паўстаўшымі перад савецкай школай.

Шматлікія водгукі і пісьмы настаўнікаў, рэцэнзіі ў асобных мясцовых органах друку сведчаць аб тым, што прадастаўлены часопіс быў самым значным і ўплывовым з усіх педагагічных выданняў 20-х гадоў. Асноўныя накірункі дзейнасці часопіса “На путях к новой школе” былі адлюстраваны ў рэдакцыйным артыкуле першага нумара. У прыватнасці было адзначана, што “Часопіс мае мэтай аб’яднаць вакол сябе педагогаў, зацікаўленых ідэямі адзінай працоўнай школы, прыцягнуць іх да калектыўнай працы ў часопісе над выпрацоўкай шляхоў да новай школы... Зараз неабходна аб’яднаць увесь вопыт, ажыццёўлены ў асобных кутках Расіі за гэтыя гады, абагульніць яго і падвесці трывалы падмурак пад нашы педагагічныя ідэі” [1].

Нагадаем, што ў той час саветы Віцебскай і Магілёўскай губерняў уваходзілі ў склад РСФСР і матэрыялы часопіса “На путях к новой школе” былі арыенцірам пры станаўленні новага зместу адукацыі, форм і метадаў навучання савецкай школы і ў Беларусі.

За 10 год выдання ў тысячых публікацый былі змешчаны матэрыялы па пытаннях тэорыі школьнага будаўніцтва, бібліяграфічныя ўказальнікі, даклады, рэцэнзіі і інш. Вядома, што мэты, задачы і прынцыпы новай школы былі ўхвалены не ўсім настаўніцтвам і іх абмеркаванне ў друку было неабходным.

Новая ўлада імкнулася часткова выкарыстаць і дакастрычніцкі вопыт, для чаго праводзіла вялікую працу па далучэнні да настаўніцтва старых кадраў, аўтарытэтных навукоўцаў, дзеячоў у галіне народнай адукацыі.

Праз часопіс “На путях к новой школе” праводзілася вялікая праца па тлумачэнні сутнасці зместу новых праграм і арганізацыі іх абмеркавання. Метадалагічныя пытанні праграмна-метадычнай працы ў сваіх артыкулах уздымалі М. Пакроўскі, А. Луначарскі, А. Крупская, П. Блонскі. Сістэматычна абагульняўся і крытычна аналізаваўся стан і вынікі работы педагагічных калектываў па комплексных праграмах. Тут жа змяшчаліся матэрыялы крытычнага зместу. Аўтары падкрэслівалі значны разрыў паміж комплексамі і навыкамі, падмену дыялектычных сувязей паміж матэрыялам па розных дысцыплінах надуманымі і інш.

Часопіс прапагандаваў перадавы вопыт педагагічных калектываў і асобных настаўнікаў, садзейнічаў працэсу ўдасканалення форм і метадаў вучэбна-выхаваўчай работы, асабліва з 1927 г., калі былі ўведзены новыя праграмы.

Вялікая ўвага надавалася часопісам “На путях к новой школе” пытанням працоўнай і палітэхнічнай падрыхтоўкі навучэнцаў. Даволі поўна асвятляліся асноўныя віды грамадска-карыснай працы, на якой часопіс акцэнтаваў асаблівую ўвагу. Такім чынам, навукова-педагагічная секцыя і яе часопіс выканалі значную працу па паляпшэнню якасці агульнаадукацыйнай і палітэхнічнай падрыхтоўкі навучэнцаў, далейшым умацаванні сувязі школы з жыццём і паляпшэнні метадычнай працы. Са старонак часопіса сыходзілі пытанні арганізацыі грамадска-карыснай працы сярод навучэнцаў [2].

У выніку пошукаў педагогічных калектываў у практыцы савецкай школы 20-х гг. склалася тры сістэмы навучання: класна-урочная, лабараторная і праектная. У большасці выпадкаў яны спалучаліся. Класна-ўрочная сістэма, як надзвычай кансерватыўная, актыўна крытыкавалася на старонках часопіса “На путях к новой школе” і, у той жа час, рэдакцыя часта становілася на бок аўтараў артыкулаў, якія захапляліся лабараторнай і праектнай і сістэмамі. Такая пазіцыя часопіса ў галіне “метадычных інавацый” будзе асуджана ў 30-я гады.

Часопіс адыграў выключную ролю ў станаўленні і развіцці новых арганізацыйных форм і метадаў навучання. Яму належыць распрацоўка новых тэарэтычных палажэнняў, шырокая прапаганда перадавога вопыту, крытычная накіраванасць.

Першы накірунак дзейнасці часопіса знайшоў адлюстраванне ў публікацыях А. Луначарскага, С. Шацкага, В. Шулгіна і інш. Папулярызаванне перадавога вопыту лепшых калектываў школ, асобных настаўнікаў прысвячалі свае працы А. Радчанка, В. Духоўскі, Ю. Цехановіч і інш.

Крытычны накірунак часопіса “На путях к новой школе” быў адлюстраваннем поглядаў адказных супрацоўнікаў наркамасветы, педагогаў-навукоўцаў і перадавых настаўнікаў.

Дастатковая ўвага надавалася рэдакцыяй часопіса актуальным праблемам падрыхтоўкі настаўнікаў. Акцэнтавалася ўвага на тыпах, структуры педагогічных навучальных устаноў, профілю падрыхтоўкі педагогічных кадраў. Асобае месца вылучалася грамадска-палітычнаму выхаванню маладога настаўніка, яго палітэчнай падрыхтоўцы і, асабліва, яго ідэйна-палітычнаму фарміраванню [3].

Паколькі ў 20-я гг. педагогічная тэорыя яшчэ не склалася, то настаўнікі на практыцы шукалі формы і метады выхаваўчай працы, у значнай меры, эмпірычна, арыентуючыся толькі на агульную накіраванасць новага выхавання; вопыт толькі пачынаў абагульняцца. І ў гэтай справе свой уклад унёс часопіс “На путях к новой школе” [4].

Літаратура

1. “На путях к новой школе”. – 1922. – № 1. С. 3.
2. Розанов И.Г. Из современной практики введения труда в школе. – «На путях к новой школе». – 1927. – № 9. С. 36–39.
3. Гармаш С.А. Журнал “На путях к новой школе” в борьбе за становление советской педагогики // «Актуальные проблемы теории и истории педагогики высшей школы и высшего педагогического образования». Воронеж, 1976. Т.168.
4. Звяглова М.В. Методы воспитательной работы на первом этапе становления советской школы (1917–1920 гг.): автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Ленинград, 1989. С.9–11.